

Věc C-395/23 [Anikovi]ⁱ

Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce

Datum doručení:

29. června 2023

Předkládající soud:

Sofijski rajonen sad (Bulharsko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

24. června 2023

Navrhovatelky v nesporném řízení:

E. M. A.

E. M. A.

M. I. A.

USNESENÍ

Sofie 24. června 2023

Sofijski rajonen sad (Okresní soud v Sofii) [*omissis*] projednal na neveřejném zasedání konaném dne 24. června 2023 ve složení

PŘESEDÁ [*omissis*]

[*omissis*] **občanskoprávní věc č. 14139/2023** a ve svém rozhodnutí přihlédl k následujícímu:

ⁱ Projednávaná věc je označena fiktivním jménem, které se neshoduje s pravým jménem některého z účastníků řízení.

Řízení je upraveno v čl. 267 odst. 1 SFEU.

- 1 Jedná se o otázku mezinárodní příslušnosti pro nesporné řízení týkající se vydání povolení k prodeji nemovitostí nezletilých dětí a o otázku vztahu mezi ustanoveními nařízení 2019/1111 a nařízení č. 593/2008. Dále soud pokládá otázku týkající se vztahu nařízení 2019/1111 a dvojstranné mezinárodní dohody mezi členským státem (Bulharskem) a třetí zemí (Sovětským svazem resp. Ruskou federací), která byla uzavřena před přistoupením členského státu k Evropské unii.

ÚČASTNICE ŘÍZENÍ

Navrhovatelky:

E. M. A., státní příslušnice Ruské federace, narozena dne [omissis] 2005,

E. M. A., státní příslušnice Ruské federace, narozena dne [omissis] 2008,

obě se souhlasem své matky, **M. I. A.**, státní příslušnice Ruské federace,

právní zástupkyně: advokátka [omissis] Cončeva (advokátní komora v Sofii) [omissis]

Návrhová žádání účastnic řízení

- 2 Navrhovatelky žádají o vydání povolení k prodeji spoluvlastnických podílů, každý ve výši 1/6, na dvou (rekreačních) nemovitostech určených k bydlení v obci R. (na pobřeží Černého moře) a jedné nemovitosti ve městě B. (letovisko v horách), které jsou v návrhu podrobně popsány, za cenu, která není nižší než daňová hodnota nemovitostí, přičemž prodejní cena má být připsána na dva bankovní účty dětí vedené u bank v Německu.

SKUTKOVÝ STAV

- 3 **M. I. A.**, která je matkou dětí **E. M. A.** a **E. M. A.**, během manželství s jejich otcem **M. A.** – všichni jsou ruskými státními příslušníky - nabyla vlastním jménem tři nemovitosti k (rekreačnímu) bydlení v Bulharsku, dvě na pobřeží Černého moře a jednu v letovisku v horách. Vzhledem k tomu, že k nabytí došlo během manželství, byl manžel **M. A.** 50% spoluvlastníkem uvedených nemovitostí. Po smrti manžela **M. A.** dne 29. července 2015 ve městě L., Kyperská republika, se dědici jeho polovičního spoluvlastnického podílu staly přeživší manželka **M. I. A.** a obě děti. Ruský notář sepsal řádnou listinu o tom, že děti a matka/manželka dědictví přijaly. Děti a matka žijí v Německu, kde podle svého sdělení mají své obvyklé bydliště.

UPLATŇOVANÁ USTANOVENÍ UNIJNÍHO PRÁVA

Článek 1 písm. e) nařízení Rady (EU) 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí [omissis]

Článek 7 odst. 1 nařízení 2019/1111 [omissis]

Článek 98 nařízení 2019/1111[omissis]

Článek 4 odst. 1 písm. c) nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy [omissis]

Článek 24 odst. 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech [omissis]

UPLATŇOVANÁ USTANOVENÍ BULHARSKÉHO PRÁVA

a) Mezinárodní dohody

Dogovor meždu Narodna Republika Bulgaria i Sajuza na Savetskite socialitičeski Republiki za pravna pomošt po graždanski, semejni i nakazatelni dela (Dohoda mezi Bulharskou lidovou republikou a Svazem sovětských socialistických republik o právní pomoci v občanskoprávních, rodinných a trestních věcech)

(ratifikována vyhláškou č. 784 Státní rady ze dne 15. dubna 1975, DV 1975, č. 33, v platnosti od 18. ledna 1976)

zveřejněná v DV č. 12 ze dne 10. února 1976, oprava v DV č. 17 ze dne 28. února 2014

Článek 25

Právní vztahy mezi rodiči a dětmi

1. Právní vztahy mezi rodiči a dětmi se řídí právem té strany dohody, na jejímž území mají společné bydliště.
2. Mají-li rodiče nebo jeden z nich bydliště na území jedné strany dohody a dítě má bydliště na území druhé strany dohody, řídí se právní vztahy mezi nimi právem té strany dohody, jejíž státní příslušnost má dítě.
3. Řízení o popření nebo určení otcovství nebo mateřství a o určení narození manželského dítěte jsou rozhodována podle práva strany dohody, jejíž státní příslušnost má dítě v okamžiku svého narození.

4. Právní vztahy mezi dítětem osob, které nejsou sezdány, a jeho matkou nebo jeho otcem se řídí právem strany dohody, jejíž státní příslušnost má dítě.
5. Je-li dítě státním příslušníkem jedné strany dohody a žije na území druhé strany dohody a právo této strany dohody je pro dítě výhodnější, použije se právo této strany dohody.
6. Pro přijetí rozhodnutí o právních vztazích uvedených v odstavcích 1, 2, 3, 4 a 5 jsou příslušné orgány té strany dohody, jejíž státní příslušnost má dítě, nebo území, kde má dítě své bydliště nebo kde pobývá.

Článek 30

Formy právních jednání

1. Forma právního jednání se určuje podle práva použitelného na právní jednání. Postačuje ovšem, pokud je dodrženo právo místa, kde se právní jednání uzavírá.
2. Forma právního jednání o nemovité věci se řídí právem strany dohody, na jejímž území se nemovitá věc nachází.

b) Vnitrostátní právo

Zakon za zadalženijata i dogovorite (zákon o závazkových a smluvních vztazích) z roku 1951

Článek 18 Smlouvy o převodu vlastnického práva nebo založení jiných věcných práv k nemovitostem musí být osvědčeny notářem.

Kodeks na meždunarodnoto častno pravo (zákoník o mezinárodním právu soukromém) z roku 2005

Článek 85 (1) Vztahy mezi rodiči a dětmi se řídí právem státu, kde mají své společné obvyklé bydliště.

(2) Nemají-li rodiče a dítě společné obvyklé bydliště, řídí se vztahy mezi nimi právem státu, v němž má dítě své obvyklé bydliště, nebo právem státu, jehož státním příslušnost má dítě, pokud je to pro dítě výhodnější.

Graždanski procesualen kodeks (občanský soudní řád) z roku 2007

Článek 586 (1) Při sepsání notářské listiny o převodu vlastnického práva nebo založení, převodu, změně nebo ukončení jiného věcného práva k nemovitosti notář přezkoumá, zda osoba, která právo převádí, je vlastníkem nemovitosti a zda jsou plněny zvláštní podmínky pro toto právní jednání.

(2) Vlastnické právo se prokazuje příslušnými dokumenty. [omissis]

(3) Notář v listině rovněž osvědčí, že provedl přezkum podle odstavce 1, a to uvedením dokumentů dokládající vlastnické právo a další podmínek.

(4) Není-li dokument, z něhož vyplývá vlastnické právo osoby, která právo převádí, zapsán, pořídí se notářská listina až po zápisu tohoto dokumentu.

Semeen kodeks (rodinný zákoník) z roku 2009

Článek 130 (1) Rodiče musí majetek dítěte spravovat v jeho zájmu a s nezbytnou péčí.

(2) Příjmy z majetku dítěte, které nejsou nezbytné k pokrytí jeho potřeb, mohou být použity k pokrytí potřeb rodiny.

(3) S nemovitostmi, s movitými věcmi cestou formálního právního jednání, s vklady a cennými papíry, které patří dítěti, je možné nakládat se souhlasem okresního soudu v místě aktuálního bydliště dítěte, pokud toto nakládání není v rozporu se zájmy dítěte.

(4) Darování, vzdání se práv, zapůjčení a zajištění cizích závazků nezletilým dítětem je neplatné. Výjimečně je možné zajistit cizí závazky zástavním právem nebo hypotékou podle odstavce 3, a sice v případě potřeby dítěte nebo při zjevném užtku pro dítě nebo v případě mimořádné potřeby rodiny.

(5) Pro právní jednání nezletilého, který uzavřel sňatek, platí pouze omezení podle čl. 6 odst. 4.

c) Relevantní vnitrostátní judikatura:

V rozhodnutí č. 144 Nejvyššího kasačního soudu Bulharské republiky (Varchoven kasacionen sad na Republika Bulgaria), senátu druhého oddělení pro občanskoprávní věci, ze dne 2. června 2015 v občanskoprávní věci č. 1100/2015 se uvádí:

„Podle čl. 130 odst. 3 rodinného zákoníku lze s nemovitostmi, s movitými věcmi cestou formálního právního jednání, s vklady a cennými papíry, které patří dítěti, nakládat se souhlasem okresního soudu v místě aktuálního bydliště dítěte, pokud toto nakládání není v rozporu se zájmy dítěte. Toto ustanovení je obsaženo v kapitole upravující vztahy mezi rodiči a dětmi. Podle článku 85 zákoníku o mezinárodním právu soukromém se vztahy mezi rodiči a dětmi řídí právem státu, v němž mají společné obvyklé bydliště. Článek 25 Dohody mezi Bulharskou lidovou republikou a SSSR o právní pomoci v občanskoprávních, rodinných a trestních věcech stanoví pro vztahy mezi rodiči a dětmi rovněž použití práva té strany dohody, na jejímž území mají bydliště. Současně je nezbytné přihlédnout k tomu, že účelem čl. 130 odst. 3 rodinného zákoníku je zajistit ochranu zájmů dítěte při nakládání s jeho majetkem. Povolení k nakládání je podmínkou stanovenou zvláštním zákonem pro uskutečnění dispozičního úkonu ve smyslu čl. 586 odst. 1 občanského soudního řádu, jejíž splnění musí ověřit notář při uzavření

smlouvy. Podle čl. 65 odst. 1 zákoníku o mezinárodním právu soukromém se nabytí a ukončení věcných práv a držby řídí právem státu, ve kterém se věc nachází. Stejným směrem jde čl. 30 odst. 2 výše uvedené dohody o právní pomoci. Z toho vyplývá, že se na zvláštní podmínky zákona, včetně podmínek uvedených v čl. 130 odst. 3 rodinného zákoníku, stanovených pro převod vlastnického práva k nemovitosti použije tento zákon. Vzhledem k tomu, že povolení k nakládání s nemovitostí musí vydat soud, musí to tedy být soud toho státu, v němž se tato nemovitost nachází.“

Výše uvedené rozhodnutí, které je dostupné na internetových stránkách Nejvyššího kasačního soudu, se týká případu ruského státního příslušníka a otázka, na kterou Nejvyšší kasační soud odpovídal, zní: Je bulharský soud příslušný k rozhodnutí o návrhu podle čl. 130 odst. 3 rodinného zákoníku, který podal zákonný zástupce nezletilého ruského státního příslušníka a jímž žádá o souhlas s nakládáním s nemovitostí, která patří dítěti a nachází se na území Bulharské republiky?

Tentýž právní názor je zastáván v rozhodnutí č. 7276 Městského soudu v Sofii (Sofijski gradski sad), prvního občanskoprávního senátu, ze dne 14. června 2023 v občanskoprávní věci č. 6491/2023, jímž bylo zrušeno rozhodnutí č. 15959 Okresního soudu v Sofii ze dne 2. května 2023 v občanskoprávní věci č. 14139/2023 [omissis] (projednávaná věc). V tomto případě ovšem senát Městského soudu v Sofii odmítl použití ustanovení nařízení 2019/1111 na návrhy na povolení nakládání s nemovitostmi nacházejícími se v Bulharsku podané nezletilými a přitom se odkazoval rovněž na čl. 4 odst. 1 písm. c) nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy. Vzhledem k tomu, že se uvedené ustanovení týká rozhodného práva a nikoliv mezinárodní příslušnosti pro spor, je nezbytné vycházet z toho, že Městský soud v Sofii chtěl odkázat na čl. 24 odst. 1 nařízení č. 1215/2012, který v řízeních, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem a nájem nemovitostí, stanoví výlučnou mezinárodní příslušnost soudů členských států, v nichž se nemovitost nachází.

SKUTKOVÉ SOUVISLOSTI - NEZBYTNOST VÝKLADU USTANOVENÍ UNIJNÍHO PRÁVA

- 4 V současnosti se mnoho státních příslušníků Ruské federace, kteří v Bulharsku nabyli nemovitosti (na pobřeží Černého moře, v horských letoviscích a na jiných místech), snaží tyto nemovitosti prodat. V mnoha případech tyto nemovitosti patří zcela nebo zčásti dětem, buď jako dědictví nebo z toho důvodu, že nemovitosti byly již od počátku nabyty na jména dětí. Podle vnitrostátního bulharského práva je pro nakládání s nemovitostmi dítěte, například formou prodeje, nezbytný předchozí souhlas soudu v nesporném řízení.
- 5 Některé bulharské soudy mají zjevně za to, že jsou mezinárodně příslušné k vydání takového povolení, pokud dítě, které má ruskou státní příslušnost, podá

návrh týkající se prodeje nemovitostí v Bulharsku, přičemž argumentují ustanoveními Dohody o právní pomoci mezi Bulharskou lidovou republikou a SSSR z roku 1975 a ustanoveními nařízení č. 563/2008 (správně musí být tento odkaz považován za odkaz na čl. 24 odst. 1 nařízení č. 1215/2012). Požadavek soudního souhlasu s prodejem nemovitosti chápou bulharské soudy jako součást formy smlouvy o převodu nemovitosti a argumentují, že příslušnost bulharského soudu vyplývá z toho, že se jedná o právní stav a o transakce s nemovitostmi v Bulharsku a nikoliv o rodičovskou odpovědnost ve vztahu k dětem. Bulharský soud je proto příslušný i tehdy, pokud mají děti obvyklé bydliště v jiném členském státě Unie nebo v třetí zemi, například v Rusku.

- 6 Rozsudkem ze dne 6. října 2015, Matoušková, C-404/14, [EU:C:2015:653], Soudní dvůr Evropské unie rozhodl, že nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 musí být vykládáno v tom smyslu, že schválení dědické dohody uzavřené opatrovníkem nezletilých dětí za tyto děti představuje opatření týkající se výkonu rodičovské zodpovědnosti ve smyslu čl. 1 odst. 1 písm. b) tohoto nařízení, které proto spadá do rozsahu působnosti posledně uvedeného nařízení, a nikoli opatření týkající se dědictví ve smyslu čl. 1 odst. 3 písm. f) uvedeného nařízení, které je z rozsahu působnosti tohoto nařízení vyloučeno.
- 7 Ve výše uvedeném výkladu se Soudní dvůr vyjádřil ke vztahu mezi ustanoveními nařízení č. 2201/2003 o mezinárodní příslušnosti v otázkách rodičovské odpovědnosti a ustanoveními nařízení č. 650/2012 o mezinárodní příslušnosti v dědických věcech; předkládajícímu soudu ovšem není známa žádná judikatura Soudního dvora týkající se vztahu mezi ustanoveními nařízení 2019/1111 o mezinárodní příslušnosti v otázkách rodičovské odpovědnosti v nesporných řízeních týkajících se nemovitostí dětí a ustanoveními nařízení č. 1215/2012 o mezinárodní příslušnosti ve sporech týkajících se nemovitostí.
- 8 Předkládající soud nezná ani žádnou judikaturu Soudního dvora týkající se otázky, zda dvojstranné dohody o právní pomoci, které členské státy uzavřely s třetími zeměmi před svým přistoupením a před přijetím příslušného nařízení (a které obsahují ustanovení o mezinárodní příslušnosti a rozhodném právu pro spory a návrhy státních příslušníků stran této dohody), derogují ustanovení relevantního nařízení. Bulharsko a další země bývalého východního bloku, které jsou nyní členskými státy Evropské unie, uzavřely do roku 1989 podobné dvojstranné dohody o právní pomoci se Sovětským svazem a tyto dohody nyní platí ve vztahu k Ruské federaci. Tyto dvojstranné dohody nejsou například uvedeny v kapitole VIII nařízení 2019/1111, a není jisté, zda derogují ustanovení nařízení nebo zda naopak nařízení deroguje ustanovení dohody.
- 9 Vzhledem k těmto okolnostem se Soudnímu dvoru Evropské unie pokládají tři předběžné otázky.

Z těchto důvodů soud přijal toto

USNESENÍ:

Řízení v občanskoprávní věci č. **14139/2023** Okresního soudu v Sofii se **přerušuje** do přijetí rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie.

Soudnímu dvoru Evropské unie se na základě čl. 267 odst. 1 SFEU **předkládají** tyto předběžné otázky:

1. Patří do oblasti působnosti stanovené v čl. 1 písm. e) nařízení (EU) 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí rovněž nesporná řízení týkající se vydání soudního povolení k nakládání s nemovitostmi nebo spoluvlastnickými podíly na nemovitostech, které patří dítěti, například k jejich prodeji?

2. Ustanoveními kterého nařízení se řídí mezinárodní příslušnost soudu členského státu Evropské unie v nesporných řízeních týkajících se vydání soudního povolení k nakládání s nemovitostmi nebo spoluvlastnickými podíly na nemovitostech, které patří dítěti, například k jejich prodeji: článkem 7 odst. 1 nařízení 2019/1111 – **soud místa, kde má dítě svůj obvyklý pobyt** – nebo článkem 4 odst. 1 písm. c) nařízení (ES) č. 593/2008 resp. čl. 24 odst. 1 nařízení (EU) č. 1215/2012 – **soud místa, kde se nemovitost nachází**?

3. Jsou ustanovení nařízení 2019/1111 o mezinárodní příslušnosti v řízeních týkajících se rodičovské odpovědnosti derogována dvojstrannou dohodou mezi členským státem (Bulharsko) a třetím státem (Sovětský svaz resp. Ruská federace), která byla uzavřena před přistoupením členského státu k Evropské unii, pokud tato mezinárodní dohoda není uvedena v kapitole VIII nařízení 2019/1111?

Toto rozhodnutí je pravomocné a nelze jej napadnout opravným prostředkem.

Soudce